

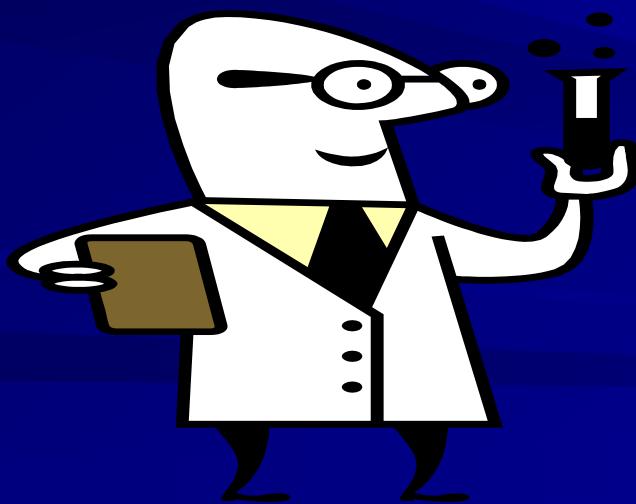
Vodorodni sanoatda olinishi va qo'llanilishi

Q. O'. Komilov

Mashg'ulotning maqsadi:

- *Vodorodni laboratoriyada va sanoatda olish usullarini o'rGANISH.*
- *Vodorodni qo'llanilishining asosiy yo'nalishlarini ko'rib chiqish.*

Vodorodni sanoatda olinishi

■ Ma'lumki sanoat miqiyosida ko'p hajmda vodorodni sanoatda ishlab chiqarish uchun oson topiladigan arzon xomashyo kerak bo'ladi. Bunda modda bo'lib tabiiy gaz (metan- CH₄) va suv hisoblanadi. Tabiiy gazning zahiralari juda ko'p, suv esa amalda chegaralanmagan.

Vodorodni sanoatda olinishi

- 1. Asosan tabiiy gazdan konversiya usulida (aylantirish) suv bug'lari va katalizator ta'sirida olinadi:

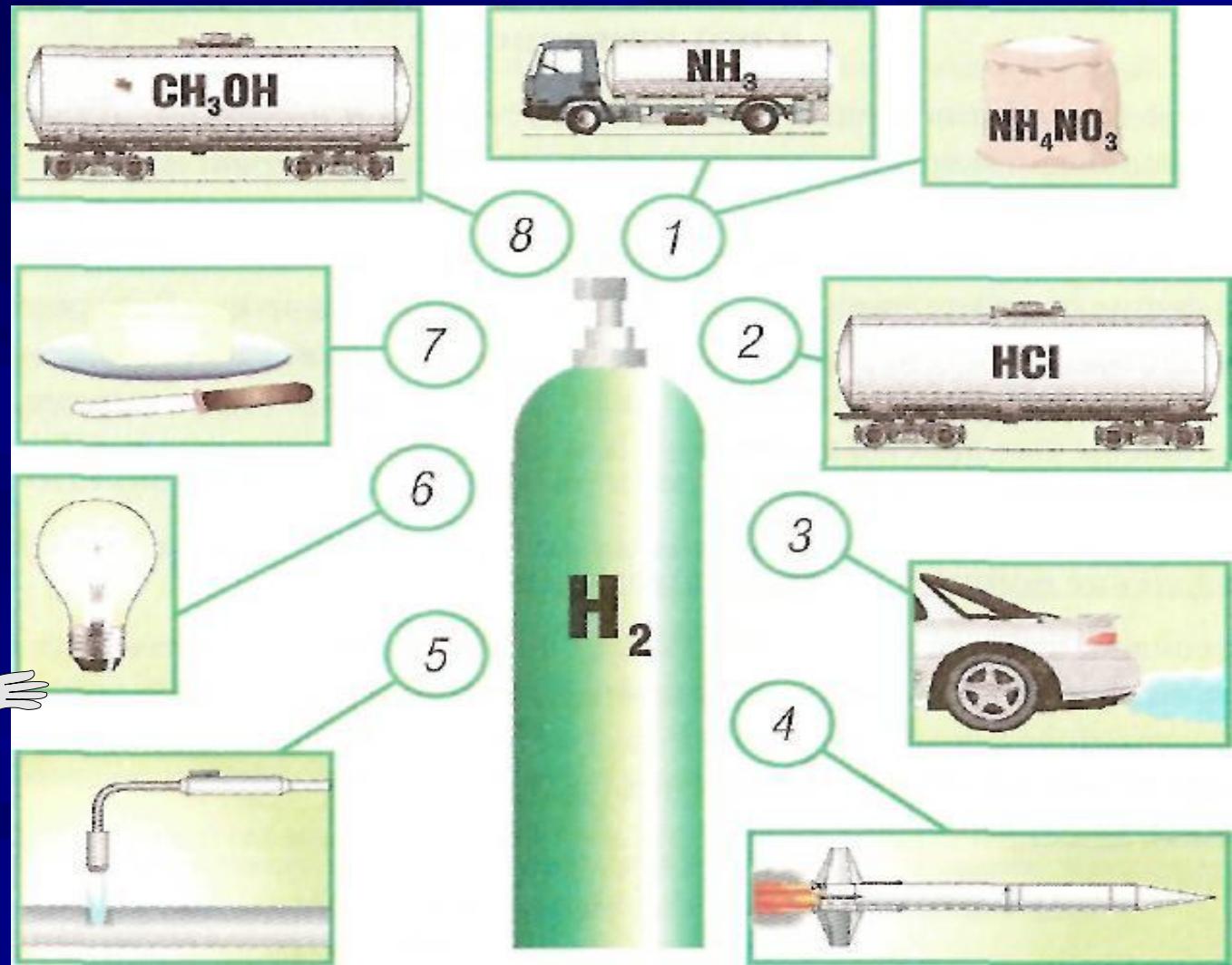
- 2. Qizdirish: $\text{CH}_4 \rightarrow 2\text{H}_2\uparrow + \text{C}$
- 3. Elektr toki ta'sirida suvni parchalab:

- Sanoatda vodorodni cho'g'lantirilgan ko'mir ustidan suv bug'larini o'tkazish yo'lli bitta ham olinadi:

Vodorodni qo'llanilishi

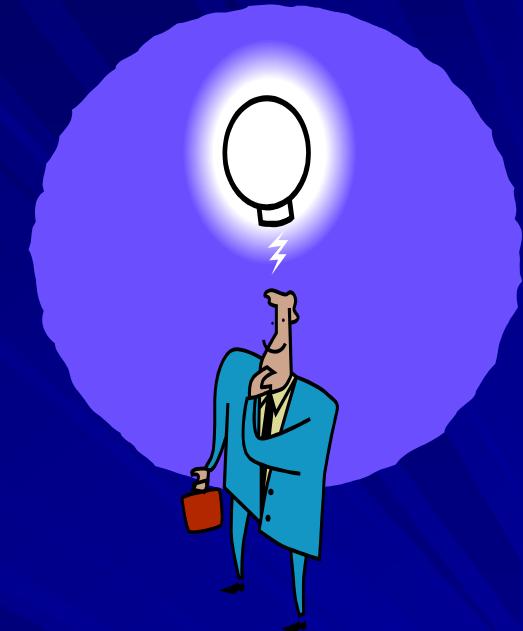
Vodorodni qo'llanilishi

- 1 — minyeral o'g'itlar ishlab chiqarishda;
- 2 — xlorid kislota olishda;
- 3 — vodorod — XXI asr avtomobillari yoqilg'isi;
- 4 — raketa dvigatyellari uchun yoqilg'i;
- 5 — metallarni ulash va kesish;
- 6 — qiyin eruvchan metallar olishda;
- 7 — qattiq yog'lar olishda (margarin);
- 8 — metil spiriti va boshqa organik moddalar sintezida.

Xulosalar:

- Sanoatda vodorodni olish uchun mavjud va arzon xomashyo - tabiiy gaz, toshko'mir va suvdan foydalaniladi.
- Vodorod XXI asr energiyasining manbaasi hisoblanadi.

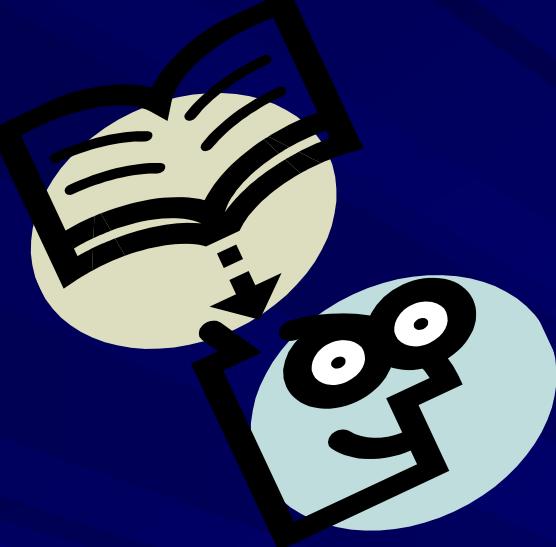
Savollar:

- Sanoatda vodorodni olishning qanday usullari ishlatiladi?
- Nima uchun laboratoriyada vodorodni elektr toki yordamida suvni parchalab olinadi, sanoatda esa bu usul qo'llanilmaydi?
- Inson faoliyatining turli yo'naliishlarida vodorodni qo'llanilishi ga sabab bo'ladigan vodorodning xossalalarini sanab o'ting.

Reaksiya tenglamalarini tugallang va ularning turini aniqlang:

Javoblar:

- 1. $\text{H}_2\text{O}_2 = 2\text{H}_2\text{O} + \text{O}_2$
- 2. $\text{S} + \text{O}_2 = \text{SO}_2$
- 3. $2\text{Al} + 6\text{HCl} = 2\text{AlCl}_3 + 3\text{H}_2$
- 4. $\text{HgO} + \text{H}_2 = \text{Hg} + \text{H}_2\text{O}$
- 5. $\text{H}_2 + \text{Cl}_2 = 2\text{HCl}$
- 6. $2\text{HgO} = \text{Hg} + \text{O}_2$
- 7. $4\text{Al} + 3\text{O}_2 = 2\text{Al}_2\text{O}_3$
- 8. $\text{Zn} + \text{H}_2\text{SO}_4 = \text{ZnSO}_4 + \text{H}_2$
- 9. $\text{PbO} + \text{H}_2 = \text{Pb} + \text{H}_2\text{O}$
- 10. $2\text{Na} + \text{H}_2 = 2\text{NaH}$

Reaksiya turlari:

- 1 parchalanish reaksiysi; 6 parchalanish reaksiysi
- 2 birikish reaksiyasi; 7 birikish reaksiyasi;
- 3 o'rin olish reaksiyasi; 8 o'rin olish reaksiyasi;
- 4 o'rin olish reaksiyasi; 9 o'rin olish reaksiyasi;
- 5 birikish reaksiyasi; 10 birikish reaksiyasi;